

- यस वर्ष (सन् २०२१)को अमर्त्त सम्पदा पुरस्कार कसलाई प्रदान गरियो ?**
 - दिलकुमार बाराही
 - रातो मत्स्येन्द्रनाथको रथ बनाउन ५४ वर्षदेखि संलग्न बाराही नाइके दिलकुमारलाई सो अवार्ड प्रदान गरिएको ।
 - त्यस्तै ताजकिस्तानका डा. सिरिन्वेक दाम्हाटमामाडोभ र इटलीका एल फेल्ज पनि सो अवार्डबाट सम्मानित ।

- विश्व बैङ्कद्वारा सन् २०२१ अक्टोबर ७ मा प्रकाशित दक्षिण एसियाली 'इकोनोमिक फोक्स' अनुसार आ.व. २०७८/७९ मा नेपालको आर्थिक वृद्धिदर कति हुने अनुमान छ ?**
 - ३.९ प्रतिशत
 - आ.व. २०७८/७९ मा ६.५ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्ने सरकारी लक्ष्य रहेको ।
 - इकोनोमिक फोक्सअनुसार दक्षिण एसियाली राष्ट्रहरूको स्थिति :
 - माल्दिभ्स : ११ प्रतिशत
 - भारत : ७.५ प्रतिशत
 - बङ्गलादेश : ६.४ प्रतिशत
 - नेपाल : ३.९ प्रतिशत
 - भुटान : ३.६ प्रतिशत
 - पाकिस्तान : ३.४ प्रतिशत
 - श्रीलङ्का : २.१ प्रतिशत

- सन् २०२१ अक्टोबर ४ मा जापानको प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त हुने व्यक्तित्व को हुन् ?**
 - फुमिओ किशिदा

(जापानको १००औँ प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त ।)

- सन् २०२१ को नोबल शान्ति पुरस्कार कसलाई प्रदान गरियो ?**
 - पत्रकारद्वय मारिया रेसा (फिलिपिन्स) र दिमित्री मुरातोभ (रुस) (अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताको रक्षाका लागि गरेको प्रयासका लागि ।)

- सन् २०२१ को चिकित्सातर्फको नोबेल पुरस्कार कसलाई प्रदान गरियो ?**
 - डेविड जुलियर्स (अमेरिका) र आर्टेमि पाटांगेसियन (लेबनान) (मानव शरीरले कसरी सूर्यको किरणको न्यायोपना र प्रिय व्यक्तिको अङ्कमालको स्पर्श महसुस गर्छ भन्ने विषय अर्थात् तातो, चिसो र स्पर्श थाहा पाउने मानिसको क्षमताबारे शोधकर्ताको खोज जीवनयापनका लागि निकै महत्त्वपूर्ण रहेको नोबेल समितिले जनाएको ।)

- सन् २०२१ को साहित्यतर्फको नोबेल पुरस्कार कसलाई प्रदान गरियो ?**
 - अब्दुल राजाक गुर्नाह (तान्जानियाली उपन्यासकार)
 - ओपनिवेशिकवादको असरमाथि साहित्यमाफत व्यक्त गरिएका अडान र करुणा भावको उत्कृष्ट प्रशस्तिका लागि गुर्नाहलाई सो अवार्ड प्रदान गरिएको ।
 - ७३ वर्षीय गुर्नाहले 'प्याराडाइज एन्ड डिसर्सन', 'डेलिकेसन टु टुथ'लगायत भन्डै एक दर्जन उपन्यास लेखेका छन् ।

- सन् २०२१ को रसायन शास्त्रतर्फको नोबेल पुरस्कार कसलाई प्रदान गरियो ?**
 - वेन्जामिन लिस्ट (जर्मनी) र डेभिड म्याकमिलन (अमेरिका) (अणु बनाउने नयाँ तरिका (जसले औषधि क्षेत्रमा अनुसन्धानका लागि सहायता पुग्न सक्ने) विकास गरेबाबत ।)

- प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको नेतृत्वमा वि.सं. २०७८ असारमा गठित मन्त्रिपरिषद्ले पूर्णता कहिले पाएको हो ?**
 - वि.सं. २०७८ असोज २२
 - राष्ट्रपति विद्यादेवी भण्डारीद्वारा प्रधानमन्त्रीको सिफारिसमा मौजूदा मन्त्रिपरिषद्मा नियुक्ति, हेरफेर र कार्यविभाजन गरी मन्त्रिपरिषद् गठन गरिएको ।
 - मन्त्रिपरिषद्मा अब प्रधानमन्त्री, मन्त्री २१ र राज्यमन्त्री तीन गरी कुल २५ जना रहेका । पूर्णता पाएको यस मन्त्रिपरिषद्मा उपप्रधानमन्त्री छैनन् भने छ जना महिलाले मन्त्रीको जिम्मेवारी पाएका छन् ।
 - प्रधानमन्त्री देउवा नेतृत्वको मन्त्रिपरिषद् चौथो पटक विस्तार भएको । सरकार गठन भएकै दिन (असार २९) काँग्रेस र माओवादी केन्द्रको तर्फबाट दुई/दुई जना मन्त्री भएका । त्यसपछि स्वास्थ्य राज्यमन्त्रीमा उमेश श्रेष्ठ र पछिल्लोपटक परराष्ट्रमन्त्रीमा डा. नारायण खड्कालाई नियुक्त गरिएको थियो ।
 - उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्तिमन्त्री गजेन्द्र व. हमालले भने मन्त्री पदबाट राजीनामा दिइसक्नुभएको छ ।

२०७८ अखिन २२ मा विस्तारित मन्त्रिपरिषद्

क्र.स.	नाम, थर	कार्यविभाजन
१.	शेरबहादुर देउवा	प्रधानमन्त्री
२.	बालकृष्ण खोँगे	गृह
३.	जानेन्द्र व. कार्की	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि
४.	पम्फा भुसाल	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ
५.	राजेन्द्र प्र. श्रेष्ठ	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन
६.	विरोध खतिवडा	स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या
७.	जनार्दन शर्मा	अर्थ
८.	डा. मीनेन्द्रप्रसाद रिजाल	रक्षा
९.	उमाकान्त चौधरी	खानेपानी
१०.	डा. नारायण खड्का	परराष्ट्र
११.	रेनुकुमारी यादव	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात
१२.	प्रेम ब. आले	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन
१३.	दिलेन्द्रप्रसाद वडू	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला
१४.	देवेन्द्र षोडेल	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि
१५.	महेन्द्रराय यादव	कृषि तथा पशुपन्छी
१६.	उमा रेग्मी	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक
१७.	राणी श्रेष्ठ	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारण
१८.	रामकुमारी भर्त्री	सहरी विकास
१९.	राम सहायप साद यादव	वन तथा वातावरण
२०.	कृष्णकुमार श्रेष्ठ	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा
२१.	म ह र ब र ज ड् ग गहतयाज	युवा तथा खेलकुद

राज्यमन्त्री		
२२.	उमेश श्रेष्ठ	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
२३.	भवानीप्रसाद खापुङ	स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या
२४.	बोधमायाकुमारी यादव	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि

- सरकारले सुर्तीजन्म पदार्थको प्रयोगमा नियन्त्रण गर्न तथा आउँदो पुस्तालाई धूमपानमुक्त गर्ने उद्देश्यका साथ सुर्तीजन्म पदार्थ नियन्त्रण महासन्धि, २०३० रणनीति कहिले सार्वजनिक गरेको हो ?**
 - वि.सं. २०७४ पुस २८
 - (नेपालमा २०६८ सालमा आएको सुर्तीजन्म पदार्थ नियन्त्रण तथा नियमन ऐनलाई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउनका लागि यो रणनीति तर्जुमा गरिएको । सुर्तीजन्म पदार्थ

नियन्त्रण तथा नियमन ऐनलाई २०७२ जेठ १ देखि संशोधनसहित कार्यान्वयनमा ल्याइएको । उक्त ऐनअनुसार सुर्तीजन्म पदार्थको बट्टा तथा प्याकेजइमा ९० प्रतिशत चेतावनीमूलक सन्देश तथा चित्र छानुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।)

- पशुपतिनाथमा सन्ध्याकालीन आरतीको थालनी कहिलेदेखि गरिएको हो ?**
 - वि.सं. २०६४

- रसुवाको गोसाइँकुण्ड गाउँपालिका-२, टिम्पुरेमा सुक्का बन्दरगाहको शिलान्यास कहिले गरिएको हो ?**
 - वि.सं. २०७६ मङ्सिर ४
 - साढे दुई वर्षमा निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य रहेको सो बन्दरगाह निर्माणका लागि एक अर्ब ९८ करोड रूपैयाँ लाग्ने अनुमान रहेको ।
 - यो बन्दरगाह निर्माणसम्बन्धमा नेपाल र चीनबीच वि.सं. २०७६ वैशाख २९ मा समभदारी-पत्रमा हस्ताक्षर भएको ।

- एफटीटीएचको पूरा रूप के हो ?**
 - फाइबर टु द होम
 - नेपाल टेलिकमले द्रुतगतिको इन्टरनेट सेवा (एफटीटीएच)को शुभारम्भ वि.सं. २०७६ भदौ २३ गते रुपन्देही जिल्लाको गैडहवा गाउँपालिकास्थित सूर्यपुरा बजारमा गरेको ।
 - एफटीटीएच प्रविधिमाफत परम्परागत तामाको तारको सट्टामा घरसम्म अष्टिकल फाइबर पुर्‍याइ टिपल प्ले अर्थात् भ्वाइस, उच्च गतिको इन्टरनेट र भिडियो सेवाहरू प्रदान गर्न सकिने जनाइएको ।

- सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयद्वारा इन्टरनेटबाट अश्लील सामग्रीको आदानप्रदान, प्रकाशन एवं प्रसारणमा बन्देज कहिले लगाइएको हो ?**
 - वि.सं. २०७५ असोज ५

- फेसियल भेरिफिकेसन (मह्वार प्रमाणीकरण) प्रयोगमा ल्याउने विश्वकै पहिलो राष्ट्र कुन हो ?**
 - सिङ्गापुर

- आन्तरिक राजस्व विभागले केन्द्रीय बिजक प्रणालीको सुरुवात कहिलेदेखि गरेको हो ?**
 - वि.सं. २०७४ मङ्सिर १

- जिल्ला शिक्षा कार्यालयलाई कहिलेदेखि 'शिक्षा विकास तथा समन्वय एकाइ' बनाइएको हो ?**
 - वि.सं. २०७४ चैत २९
 - (शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले चैत २८ मा सबै जिल्ला शिक्षा कार्यालयलाई खोज्न गर्दै एकाइ कार्यालय स्थापना गर्न जिल्ला शिक्षा अधिकारीलाई निर्देशन दिएको थियो । मन्त्रालयले जिल्ला शिक्षा अधिकारीलाई नै उक्त कार्यालयको प्रमुख रहेर काम गर्ने व्यवस्था गरेको छ । देशभर २०१८ सालदेखि जिल्ला शिक्षा कार्यालय रहँदै आएका थिए ।)

- नेपाल तथा एसियाली अध्ययन केन्द्र (सिनास) कहाँ रहेको छ ?**
 - त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर परिसरमा
 - यो संस्था भाषा विज्ञान, इतिहास, भूगोल, राजनीतिशास्त्र, समाज विज्ञान र धर्म-संस्कृतिको अध्ययन-अनुसन्धान गर्ने श्लोका रूपमा स्थापना भएको ।
 - वि.सं. २०२९ साउन १ मा स्थापित इन्स्टिच्युट अफ नेपाल स्टडीलाई वि.सं. २०३४ भदौमा तत्कालीन त्रिवि ऐनअनुसार नेपाल तथा एसियाली अध्ययन केन्द्र (सिनास)मा रूपान्तरण गरिएको ।
 - सिनासले प्रकाशन गर्ने जर्नल विश्वका ११२ मुलुकका विश्वविद्यालयसम्म पुग्ने गरेकोमा हाल ५८ विश्वविद्यालयमा मात्रै पुग्ने गरेको ।
 - त्रिविअन्तर्गत सिनाससहित आर्थिक विकास तथा प्रशासन केन्द्र (सेडा), व्यावहारिक विज्ञान तथा प्राविधिक अनुसन्धान केन्द्र (सेिडा) सञ्चालनमा रहेका ।

- विश्वकै सबैभन्दा अग्लो जिराफ कहाँ रहेको छ ?**
 - अस्ट्रेलिया
 - अस्ट्रेलियाको किन्सल्यान्डस्थित चिडियाखानामा रहेको सो जिराफ विश्वकै सबैभन्दा अग्लो भएको गिनिज वर्ल्ड रेकर्डद्वारा घोषणा (सन् २०२० अगस्ट) गरेको ।
 - सो जिराफको उचाइ १८ फिट ८ इन्च रहेको ।

- एसियाली विकास बैङ्कको टुट एन्ड स्पलाई चैन फाइनान्स प्रोग्रामद्वारा प्रदान गरिएको लिङ्डि पार्टनर बैङ्कको अवार्ड जित्ने नेपाली बैङ्क कुन हो ?**
 - नबिल बैङ्क लि.
- ६६औँ प्रहरी दिवस (२०७८) का अवसरमा लाइफटाइम अचिभमेन्ट अवार्डबाट सम्मानित महिला प्रहरी को हुनुहुन्छ ?**
 - चैतमाया डङ्गोल
 - लाइफटाइम अचिभमेन्ट अवार्ड प्राप्त गर्ने डङ्गोल पहिलो महिला प्रहरी हुनुहुन्छ ।
 - त्यस्तै प्रहरीको प्रतिष्ठत पूर्ण शान्ति पुरस्कार डीएसपी धर्मराज भण्डारीलाई प्रदान गरिएको ।
 - योगेन्द्र स्मृति पुरस्कार सई सुमेरा पाण्डेलाई प्रदान गरिएको ।
 - सर्वोत्कृष्ट अनुसन्धानकर्तातर्फको पुरस्कार प्रहरी निरीक्षक बबिन्द्र नेम्वाङलाई प्रदान गरिएको ।
 - त्यसैगरी उत्कृष्ट अनुसन्धानकर्तातर्फको पुरस्कार प्रहरी नायब उपरीक्षक फणिन्द्र प्रसाई, प्रहरी निरीक्षक मणिंराम थापा, प्रहरी नायब निरीक्षकद्वय सन्तोष थापामगर र कृष्णराज सेहार्ङलाई प्रदान गरिएको ।

- प्रतिनिधि सभा र प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचनमा कस्तो निर्वाचन प्रणाली अपनाउने व्यवस्था छ ?**
 - पहिलो हुने निर्वाचित हुने निर्वाचन प्रणाली र समानुपातिक निर्वाचन प्रणाली

- नेपाली भाषाका प्रथम कवि कसलाई मानिन्छ ?**
 - सुवानन्द दास

- इनर्जी बैङ्किङको अवधारणाअनुरूप नेपालमा उत्पादित विजुली भारत निकासीको सुरुवात कहिले गरियो ?**
 - वि.सं. २०७६ असार २७

- नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा-प्रतिष्ठान (नाप्ट)ले विज्ञान प्रविधिको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यका साथ युवा वैज्ञानिक फोरम (वाईएसएफएन)को स्थापना कहिले गरेको हो ?**
 - वि.सं. २०७७ असोज ९
 - स्वदेश तथा विदेशमा रहेका नेपाली अनुसन्धानकर्ताबीच समन्वय र सहकार्य विस्तार गर्दै विज्ञान क्षेत्रको विकास गर्ने उद्देश्यले फोरमको स्थापना भएको ।
 - यो संस्था सरकारी संघन्धद्वारा गठित एक मात्र युवा वैज्ञानिक फोरम रहेको नाप्टले जनाएको ।
 - फोरमले विश्व युवा वैज्ञानिक प्रतिष्ठानको नेपाल च्याप्टरको पनि मान्यता प्राप्त गरेको ।

- वि.सं. २०७५ भदौ १ बाट लागू भएको देवानी सहितामा कति भाग रहेका छन् ?**
 - भाग ६

- जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी पेरिस सम्झौता अनुमोदन गर्ने प्रथम सार्क राष्ट्र कुन हो ?**
 - माल्दिभ्स (नेपालद्वारा अनुमोदन : सन् २०१६ अक्टोबर २४)

- सिरियाको द्धन्ध्रग्रस्त क्षेत्रमा त्यहाँका नागरिकको रक्षार्थ सञ्चालित स्वयंसेवी सङ्गठनलाई के नामले चिनिन्छ ?**
 - हवाइट हेल्मेट्स

- विश्व मौसम सङ्गठनका अनुसार सामान्यतया कति अवधिको औसत मौसमी अवस्थालाई जलवायु भनिन्छ ?**
 - ३० वर्ष

- विश्व पर्यटन दिवस कहिले मनाइन्छ ?**
 - सेप्टेम्बर २७
 - (सन् १९७० सेप्टेम्बर २७ मा संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय विश्व पर्यटन सङ्गठनको स्थापना भएपश्चात् सोही दिनको संस्मरणमा सन् १९८० देखि यो दिवस मनाउन थालिएको ।)
- नेपालमा बालादिवस कहिले मनाइन्छ ?**
 - भदौ २९
 - वि.सं. २०७८ भदौ २९ मा ५७औँ राष्ट्रिय बालादिवस मनाइएको ।
 - यस वर्षको नारा 'सामान्य अवस्था वा कोभिड महामारी : बालअधिकार संरक्षण हामी सबैको जिम्मेवारी' रहेको ।

प्रस्तुतकर्ता : टड्क कर्सी

सकारात्मक विभेदसम्बन्धी व्यवस्था

- नागरिक शिक्षा भन्नाले के बुझ्नुहुन्छ ? नागरिक शिक्षाको महत्त्वबारे चर्चा गर्नुहोस् ।**
 - व्यक्तिलाई एक असल नागरिक बनाउन प्रदान गरिने शिक्षालाई नागरिक शिक्षा भनिन्छ । नागरिक शिक्षाले व्यक्तिलाई राजनीतिक मत निर्माण गर्न सक्ने, सो मतको मूल्याङ्कन गर्न सक्ने, यसबारे आफ्नो निर्णय लागू गराउन सक्ने, आफ्नो कर्तव्यबोध गर्न सक्ने अवस्था सिर्जना गराउन सहयोग गर्छ । यो स्वशासनको शिक्षा हो । यो सचेतना, बहस र पेश्वी गर्ने कार्य पनि हो । चास्तवमा नागरिक शिक्षाले हरेक नागरिकलाई आ-आफ्नो अधिकार र कर्तव्यप्रति सचेत र जागरुक बनाउँछ । यसले व्यक्तिमा अन्तरनिहित क्षमता उजागर गरी आफ्ना विषयमा आफैँ निकर्यात्मक पुग्न सक्षम बनाउँछ । यसले स्वनिर्णय, स्वव्यवस्थापन र स्वनियन्त्रणको क्षमता विकास गराउँछ । सक्षम, सुसंस्कृत र जिम्मेवार नागरिक वर्गको निर्माण गर्नु नागरिक शिक्षाको उद्देश्य रहन्छ । नागरिक शिक्षाले लोकतन्त्रको जीवनपद्धतिलाई व्यवस्थित र कार्यमूलक बनाउँछ ।
 - नागरिक शिक्षाको महत्त्व**
 - नागरिकको चेतना विकास भई उसको हरेक पक्षमा क्रियाशीलता बढ्न जान्छ ।
 - व्यक्तिमा अन्तरनिहित क्षमता उजागर गराउन सहयोग गर्छ ।
 - व्यक्तिलाई आफ्नो हक, अधिकार, दायित्व एवं जिम्मेवारी बोध गराउन मद्दत गर्छ ।
 - व्यक्तिको नेतृत्व क्षमता विकास गराउन सहयोग गर्छ ।
 - व्यक्तिको घरपरिवारलाई आत्मनिर्भर बनाउन सहयोग गर्छ ।
 - कानुनको पालना गराउन मद्दत गर्छ ।
 - भ्रुषुक्तको आर्थिक, सामाजिक रूपान्तरण गर्ने आवश्यक पर्ने सक्षम व्यक्ति निर्माण गर्न सहयोग गर्छ ।
 - राष्ट्रिय एकता, सद्भाव एवं सामाजिक न्याय कायम गर्न मद्दत गर्छ ।

- सकारात्मक विभेद भनेको के हो ? नेपालको संविधानले समानताको हकअन्तर्गत सकारात्मक विभेदसम्बन्धी कस्तो व्यवस्था गरेको छ ? उल्लेख गर्नुहोस् ।**
 - महिला, दलित, अपाङ्ग, गरिव एवं पिछाइएका वर्ग तथा समुदायलाई राज्य सञ्चालनका अङ्गमा तुलनात्मक रूपले सहज प्रवेश गराउन राज्यले उनीहरूलाई गर्ने केही विशेष र लचिलो व्यवस्थालाई सकारात्मक विभेद भनिन्छ । यो लक्षित वर्गलाई सहज मार्गबाट राज्य संघर्षाभिन्न प्रवेश गराउने एउटा द्वार हो । यो समानताका लागि गरिने असमान व्यवहार हो । यो एउटा विभेद नै हो, विभेद गर्ने कार्य राम्रो होइन तर असल कार्यका लागि विभेद गरिएकाले यसलाई सकारात्मक विभेद भनिएको हो । यसले सामाजिक न्याय कायम गर्न मद्दत गर्छ । त्यसैगरी यसले सामाजिक द्धन्ध्र एवं हिंसा कम गराई सबैलाई सामाजिक रूपान्तरणमा सहभागी गराउन सहयोग गर्छ । नेपालमा सकारात्मक विभेदसम्बन्धी कानुनी व्यवस्था गरिएको छ । निजामती सेवा, सैनिक, प्रहरी, शिक्षक एवं सार्वजनिक संस्थानलगायतका सेवामा सकारात्मक विभेदको व्यवस्था गरिएको छ ।

संविधानमा व्यवस्था

नेपालको संविधान (२०७२)को धारा १८ (३) मा समानताको हकअन्तर्गत सकारात्मक विभेदसम्बन्धी व्यवस्था गरिएको छ । राज्यले निम्न नागरिकको संरक्षण, सशक्तीकरण वा विकासका लागि कानुनबमोजिम विशेष व्यवस्था गर्न सक्ने व्यवस्था छ :

- सामाजिक वा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछाइएका महिला, दलित, आदिवासी, जनजाति, मधेसी, थारू, मुस्लिम,
- उर्बाँडित वर्ग, पिछडा वर्ग, अल्पसङ्ख्यक, सीमान्तीयकृत,
- किसान, श्रमिक, युवा, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक,
- लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, गर्भावस्थाका व्यक्ति, अशक्त वा असहाय,
- पिछाइएको क्षेत्र र
- आर्थिक रूपले विपन्न खस आर्यलगायत नागरिक
- यसमा 'आर्थिक रूपले विपन्न' भन्नाले सङ्घीय कानुनमा तोकिएको आयभन्दा कम आय भएको व्यक्ति सम्भन्नुपर्ने व्यवस्था छ ।

- आदिवासी जनजाति आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार के-के हुन् ? उल्लेख गर्नुहोस् ।**
 - नेपालमा आदिवासी जनजाति समुदायको इतिहास र संस्कृतिको पहिचान, हक, हितको संरक्षण र सम्बर्द्धन तथा सशक्तीकरण गर्नका लागि नेपालको संविधानमा आदिवासी जनजाति आयोगको गठन गरी आदिवासी जनजाति आयोग ऐन, २०७४ तर्जुमा गरिएको छ, उक्त ऐनले आदिवासी जनजाति आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्नानुसार हुने व्यवस्था गरेको छ :
 - आदिवासी जनजाति समुदायको समग्र स्थितिको अध्ययन गरी तत्सम्बन्धमा गर्नुपर्ने नीतिगत, कानुनी र संस्थागत सुधारका विषयमा नेपाल सरकारसमक्ष सिफारिस गर्ने,
 - आदिवासी जनजाति समुदायको हक हितको संरक्षण र सम्बर्द्धन तथा त्यस्तो समुदायको सशक्तीकरणका सम्बन्धमा भएका व्यवस्था प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन भए नभएको विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न चालुपर्ने कदमका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुभाब दिने,
 - आदिवासी जनजाति समुदायको हकहितको संरक्षण र सम्बर्द्धन तथा त्यस्तो समुदायको सशक्तीकरणका सम्बन्धमा भइरहेका कानुनी, नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्थामा गर्नुपर्ने सुधारका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुभाब दिने,
 - आदिवासी जनजाति समुदायसँग सम्बन्धित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको समीक्षा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने,
 - आयोगले गरेका सिफारिस वा टिएका सुभाब कार्यान्वयनको सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने गराउने,
 - आदिवासी जनजाति समुदायभित्र आर्थिक वा सामाजिक रूपमा पछाडि परेका व्यक्तिको विकास र

सशक्तीकरणका लागि विशेष कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने नेपाल सरकारसमक्ष सिफारिस गर्ने,

- आदिवासी जनजाति समुदायभित्रका विभिन्न भाषा, लिपि, संस्कृति, इतिहास, परम्परा, साहित्य, कलाको अध्ययन अनुसन्धान गरी त्यस्तो भाषा, लिपि, संस्कृति, इतिहास, परम्परा, साहित्य, कलाको संरक्षण र विकासका लागि कार्यक्रम तर्जुमा गरी नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने,

- आदिवासी जनजाति समुदायको हकहितको संरक्षण र सम्बर्द्धन तथा त्यस्तो समुदायको सशक्तीकरणका लागि चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- आदिवासी जनजाति समुदायमा विद्यमान कु्रोति, अन्धविश्वास तथा सबै प्रकारको शोषणको अन्त्य गर्न र आदिवासी जनजाति समुदायको सशक्तीकरणका लागि कार्यक्रम तर्जुमा गरी नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने,
- आदिवासी जनजाति समुदायमा रहेका परम्परागत सीप, प्रविधि र विशिष्ट ज्ञानको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरी व्यावसायिक प्रयोगमा ल्याउन सहयोग गर्ने,
- आदिवासी जनजाति समुदायको सम्बन्धमा नेपाल पक्ष भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गरी आवश्यक निर्देशन दिने,
- आदिवासी जनजाति समुदायको अधिकार उल्लङ्घन गर्ने व्यक्ति वा संस्थाका विरुद्ध उजुरी सङ्कलन गरी सो उपर छानविन तथा तहकिकात गर्ने सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने,
- आदिवासी जनजाति समुदायको पहिचानका सम्बन्धमा विस्तृत अध्ययन र अनुसन्धान गरी थर सूचीकृत गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने,
- आदिवासी जनजाति समुदायको भौतिक, आर्थिक संस्कृति संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि 'जीवित सङ्ग्रहालय' स्थापना र परिचालनका लागि नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने र कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने,
- आदिवासी जनजातिको उद्गम स्थलको खोज अनुसन्धान गरी त्यस्ता पुरातात्विक र ऐतिहासिक संरचना, वस्तु र स्थलहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने,
- आदिवासी जनजाति समुदायको हकहितको संरक्षण, सम्बर्द्धन र सशक्तीकरणका लागि नेपाल सरकार र अन्य सङ्घ, संस्थाहरूले सञ्चालन गर्ने चेतनामूलक कार्यक्रमहरूको समीक्षा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने,
- आदिवासी जनजाति आयोगका अध्यक्ष, सदस्य तथा कर्मचारीका लागि आचारसंहिता बनाई लागू गर्ने,
- आदिवासी जनजाति आयोगको वार्षिक योजना र कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने ।

- जनसङ्ख्या व्यवस्थापन भनेको के हो ? जनसङ्ख्या व्यवस्थापन गर्ने उपायहरू के-के हुन् ? लेख्नुहोस् ।**
 - उपलब्ध साधन स्रोतअनुसार जनसङ्ख्याको सही वितरण गर्ने कार्यलाई जनसङ्ख्या व्यवस्थापन भनिन्छ । जनसङ्ख्या निरन्तर परिवर्तन भइरहने हुन्छ, यसलाई साधन स्रोतअनुसार व्यवस्थित गर्नुपर्छ । साधनस्रोतले धान्न नसक्ने जनसङ्ख्या नियन्त्रण गर्नुपर्छ भने साधनस्रोत परिचालन गर्न आवश्यक पर्ने जनसङ्ख्या वृद्धि गर्नुपर्छ । यो नै जनसङ्ख्या व्यवस्थापन हो । साधनस्रोतको उपलब्धता र अभावले जनसङ्ख्या वृद्धि र नियन्त्रणको कार्यलाई प्रभाव पाछ । त्यसैले साधनस्रोतको तत्काल आपूर्ति गर्दा र भावी योजना बनाउँदा जनसङ्ख्या स्थिति विरलेशण गर्नुपर्छ ।

- जनसङ्ख्या व्यवस्थापन गर्ने उपाय**
- साधनस्रोतको उपलब्धताअनुसार जनसङ्ख्या वृद्धि गर्ने तथा अभावअनुसार जनसङ्ख्या नियन्त्रण गर्ने कार्य जनसङ्ख्या व्यवस्थापन हो । प्राकृतिक साधनस्रोत मासिँदै वा सँघुर्किँदै गइरहने तर जनसङ्ख्या निरन्तर वृद्धि भइरहने हुँदा जनसङ्ख्या वृद्धिभन्दा जनसङ्ख्या नियन्त्रण गर्ने कार्य जनसङ्ख्या व्यवस्थापनको प्रमुख क्षेत्र बनेको छ । त्यसैले जनसङ्ख्या व्यवस्थापनअन्तर्गत जनसङ्ख्या वृद्धि नियन्त्रण गर्नु अहिलेको आवश्यकता देखिन्छ । निम्न उपाय अवलम्बन गरेर जनसङ्ख्या नियन्त्रण गर्न सकिन्छ-
- उपयुक्त उमेरमा विवाह गर्ने, बालविवाह तथा बहुविवाह रोक्ने,
- ४, ५ वर्षको जन्मान्तरमा बच्चा जन्माउने,
- छोराछोरी दुवै सन्तान हुनु । दुवैको बराबरी अस्तित्व स्वीकार गरी लैङ्गिक समानता कायम